

конкурентоспособности немецкой экономики на мировом рынке.

Как правило, объёмы расходов на здравоохранение стран со страховыми системами финансирования выше, чем в странах с бюджетной системой здравоохранения. Так, в Украине они составляют около 4% против 11% в Германии. Кроме того, централизованные бюджетные системы позволяют в определённой степени сдерживать рост стоимости лечения за счёт низких административных расходов и более эффективного контроля над распределением средств. Однако недостатками таких систем является склонность к монополизму, игнорирование прав пациента и, как правило, отсутствие возможности выбора врача.

Выводы. Система финансового обеспечения здравоохранения, гарантирующая доступность и качество медицинского обслуживания, предполагает три уровня финансирования: гарантированный объём бесплатной медицинской помощи, обязательное медицинское страхование и добровольное медицинское страхование услуг, а также платные услуги. Украине и Курдистану еще требуется реформировать свои системообразующие институты, чтобы обеспе-

чить в учреждениях здравоохранения европейские стандарты качества предоставления медицинских услуг и оплаты труда медперсонала.

Кроме того следует отметить, что развитие системы здравоохранения зачастую непосредственно зависит от экономического развития государства. Эта причинно-следственная связь в Иракском Курдистане еще дополняется тем фактом, что главным источником финансирования медицинских услуг в Курдистане является распределение Региональным Правительством Курдистана годового бюджета на медобслуживание, который составляет около 5% от общего годового бюджета, что значительно ниже среднего распределения бюджета в таких странах, как Украина, Германия и Турция.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СПИСОК:

1. McDowall D. A Modern History of the Kurds. 3rd ed. – London, New York: I. B. Tauris, 2004. – 515 p.
2. Официальный сайт Регионального Правительства Курдистана [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.krg.org.
3. Всемирная организация здравоохранения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.who.int.

УДК 338.2:005.7:519.86

Новиков А.О.

*здобувач кафедри економічної теорії
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова*

ІЄРАРХІЧНА СХЕМА ЗАГРОЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено дослідженню загроз фінансово-економічній безпеці транспортних підприємств за рівнями господарювання з метою забезпечення необхідного рівня безпеки діяльності підприємства. Обґрунтовано необхідність розроблення відповідної системи заходів щодо протидії несприятливим умовам зовнішнього і внутрішнього середовища відповідно до рівня господарювання на основі визначення індикаторів загроз фінансово-економічній безпеці підприємств транспорту і зв'язку за запропонованою структурно-логічною схемою загроз фінансово-економічній безпеці транспортних підприємств за рівнями господарювання.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, транспортні підприємства, загрози фінансової та економічної безпеці, ієрархічна схема, система управління.

Новиков А.А. ИЕРАРХИЧЕСКАЯ СХЕМА УГРОЗ ФИНАНСОВО- ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена исследованию угроз финансово-экономической безопасности транспортных предприятий по уровням хозяйствования с целью обеспечения необходимого уровня безопасности деятельности предприятия. Обоснована необходимость разработки соответствующей системы мер по противодействию неблагоприятным условиям внешней и внутренней среды в соответствии с уровнем хозяйствования на основе определения индикаторов угроз финансово-экономической безопасности предприятий транспорта и связи по предложенной структурно-логической схеме угроз финансово-экономической безопасности транспортных предприятий по уровням хозяйствования.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, транспортные предприятия, угрозы финансовой и экономической безопасности, иерархическая схема, система управления.

Novikov A.O. HIERARCHICAL SCHEME OF DANGERS TO FINANCIAL AND ECONOMIC ENTERPRISES SECURITY

The article studies the threats to financial and economic security of the transport companies according to the levels economic activity in order to ensure the necessary level of the security of the enterprise for achieving planned results. The necessity of developing of an appropriate system of measures for counteraction to adverse conditions of external and internal environment according to the level economic activity by the identification of the threats to the financial and economic security of the transport companies based on proposed structural and logical scheme of threats to the financial and economic security transport companies are grounded in the article.

Keywords: financial and economic security, transport companies, the threats to financial and economic security, hierarchical scheme, management system.

Постановка проблеми. Загрози, що виникають у транспортній галузі економіки як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищах, уповільнюють економічний розвиток країни, погіршують її кон-

курентну позицію у системі міжнародного поділу праці. Наукова класифікація загроз фінансово-економічній безпеці виступає ключовою умовою системного підходу до управління та організації протидії

негативним чинникам, що спричиняють або можуть спричинити негативні наслідки для фінансово-економічного стану економічного суб'єкту. Учасники фінансово-економічних відносин із забезпечення відповідної безпеки, реалізуючи свої права та обов'язки щодо захисту своїх інтересів із метою досягнення певних цілей, спрямовують управлінські ресурси на протидію внутрішнім та зовнішнім загрозам фінансово-економічного, інтелектуального та фізичного характеру виключно законними засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на велику кількість теоретичних та практичних досліджень, присвячених різноманітним аспектам фінансово-економічної безпеки, ще досить широке коло проблем не дістало достатнього вивчення [1–10]. Наслідками цього є відсутність і неспроможність створення необхідних умов для сталого та безперервного розвитку держави у цілому та кожного її елемента зокрема.

Таким чином, відсутність науково обґрунтованої ієрархії загроз фінансово-економічній безпеці підприємств транспорту і зв'язку визначає актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті полягає у формуванні структурно-логічної схеми загроз фінансово-економічній безпеці транспортних підприємств за рівнями господарювання, що дозволяє визначити певні індикатори загроз для реалізації обґрунтованих управлінських дій щодо забезпечення необхідного стану фінансово-економічної безпеки підприємств транспортної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на визначену мету дослідження, доцільним є розкриття підходу до класифікації загроз,

що мають суттєве значення для розгляду питань, пов'язаних із забезпеченням фінансово-економічної безпеки діяльності підприємств транспорту і зв'язку.

О.Є. Костюченко підкреслює, що стан фінансово-економічної безпеки держави та її господарюючих суб'єктів і громадян поряд із діловою репутацією є нематеріальним благом, а для суб'єктів господарювання є нематеріальним активом. Нематеріальна форма такого стану унеможливило прямий вплив на цей стан та підтриманням його на позитивному рівні, достатньому для задоволення власних законних фінансових інтересів лише за допомогою правових засобів. Однак протидія негативним чинникам, які впливають на стан фінансово-економічної безпеки, може бути розглянута як об'єкт, на який спрямовують свої дії учасники фінансових відносин [1].

Попередній аналіз існуючих теоретичних підходів дозволяє визначити загрозу як чинник, що створює значну небезпеку стійкому функціонуванню економічної системи [2]. Так, можна погодитися з авторами, які розглядають небезпеку й загрозу як однопорядкові, проте кількісно різні поняття. Прояв небезпеки у вигляді реальних утрат доцільно розглядати як сигнал можливого переростання її в загрозу, якщо не будуть прийняті відповідні заходи.

Протидія загрозам фінансово-економічній безпеці економічних суб'єктів має свою специфіку, що характеризується підпорядкуванням суб'єктів. У процесі забезпечення належного стану фінансово-економічної безпеки суб'єкта важливо відрізнити протидію негативним чинникам в економічному сенсі та протидію як управлінські дії учасників фінансових відносин. Поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивного і неуперед-

Таблиця 1

Класифікація загроз фінансово-економічній безпеці

Класифікаційна ознака		Види загроз	Класифікаційна ознака		Види загроз	
За характером	За характером впливу	прямі опосередковані	За джерелом і рівнем загроз	За походженням суб'єктів	внутрішні зовнішні	
	За характером виникнення	об'єктивні суб'єктивні		За масштабом здійснення	загальнонаціональні регіональні галузеві локально-індивідуальні	
	За характером прояву	явні неявні		За джерелом загроз	загрози дії третіх сил; загрози діяльності та обставин; змішані	
	За характером відповідальності суб'єкта загрози	цивільно-правова; кримінально-правова; адміністративно-правова		За стадіями їх функціонування	на підготовчому етапі; на виробничому етапі; на завершальному етапі	
За часом	За тривалістю періоду дій	постійні тимчасові	За сферою виникнення		фінансово-економічні; соціальні; правові; політичні; екологічні	
	За терміном виникнення	майбутні поточні оперативні				
	За ознакою їх здійснення у часі	безпосередні близькі далекі				
За ступенем імовірності, керованості і значимості	За ймовірністю виникнення	неймовірні реальні потенційні	За напрямом дії	За об'єктом посягання	загрози фінансово-економічним ресурсам; загрози матеріально-технологічним ресурсам; загрози трудовим ресурсам; загрози інформаційним ресурсам	
	За можливістю прогнозування	прогнозовані непередбачені			За структурними елементами фінансово-економічної безпеки	господарської діяльності; інвестиційні; зовнішньоекономічні; інфраструктурні
	За можливістю управління	керовані некеровані				
	За ознакою систематичності прояву	систематичні несистематичні				
	За ступенем впливу	допустимі критичні катастрофічні				
	За ступенем подолання наслідків	відновлювальні непоправні				

женого оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства з метою своєчасної діагностики і попередження загроз, а також розроблення адекватної та дієвої стратегії управління фінансовою безпекою підприємства.

О.І. Линник підкреслює, що ідеологічна схожість понять «небезпека» і «загроза» призводить до необхідності чітко розділити сфери дії служб підприємства. Так, на підприємстві можуть бути створені служба безпеки, служба внутрішнього контролю, служба внутрішнього аудиту, а також підрозділ, що

займається управлінням ризиками. Вони вирішують, по суті, суміжні або схожі завдання. Неправильна організація роботи та взаємодії цих служб може призвести як до наявності «неохоплених» жодною із цих служб областей у фінансово-господарській діяльності підприємства, так і до непотрібного дублювання діяльності [3].

Наукова класифікація загроз фінансово-економічній безпеці є ключовою умовою системного підходу до управління та організації протидії негативним чинникам, що спричиняють або можуть спричинити негативні

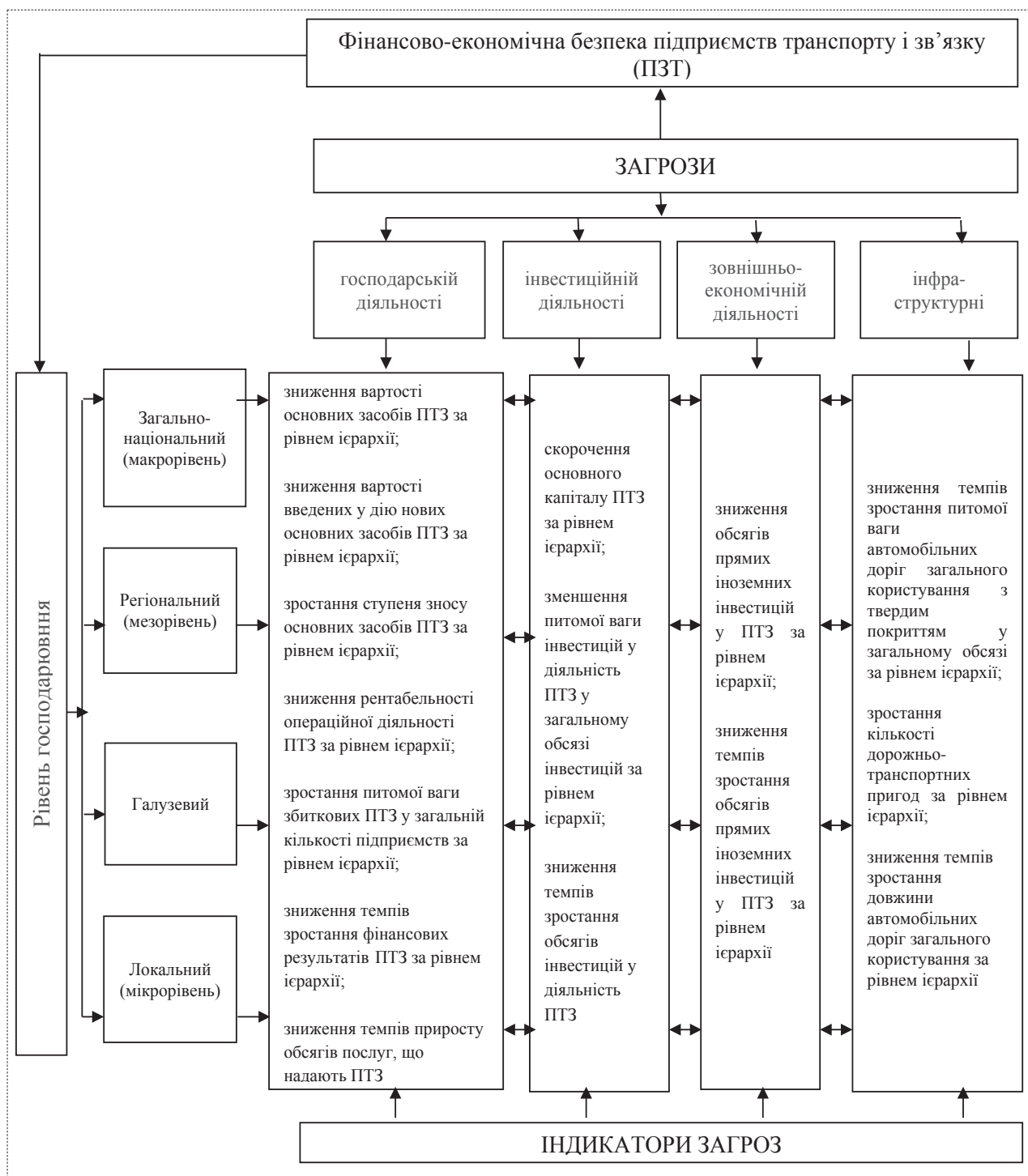

Рис. 1. Структурно-логічна схема загроз фінансово-економічній безпеці транспортних підприємств за рівнями господарювання

наслідки для фінансово-економічного стану економічного суб'єкту [4]. Як зазначає С.І. Єлізаров, класифікація встановлює закономірність при відомому заздалегідь угрупованню даних на підмножини, за якою дані групуються саме таким певним чином, а кластеризація, ґрунтуючись на встановленому відношенні подібності елементів, встановлює підмножини (кластери), в які групуються вхідні дані [5]. Результати реалізації процедури класифікації дозволяють розбити сукупність об'єктів, яку вивчають, на групи «подібних» об'єктів. Тобто дозволяють упорядкувати об'єкти за однорідними групами. Як зазначає О.Ю. Мірошніченко, завдяки класифікації великі масиви інформації стають компактними, наочними, легкими для аналізу та прогнозу [6]. С.Д. Штовба визначає класифікацію як об'єднання об'єктів у групи (кластери) на основі подібності ознак для об'єктів однієї групи і відмінностей між групами [7]. С. Ніколенко визначає класифікацію як об'єднання об'єктів однієї природи у декілька груп так, щоб об'єкти в одній групі володіли однією й тією ж властивістю [4]. Групування об'єктів за схожістю їх властивостей спрощує вирішення багатьох практичних завдань. Існує достатня кількість теоретичних підходів до класифікації загроз: за походженням, за спрямованістю, за ступенем сформованості, за сферою діяльності, за ступенем суб'єктивного сприйняття і т. д. Так, маючи на меті визначення класифікаційних ознак та формування безпосереднього переліку загроз фінансово-економічній безпеці підприємствам, доцільним є виділення такого важливого напрямку, як характер впливу загроз, за яким виділяють прямі та опосередковані загрози. М.І. Зубок найбільш важливою класифікаційною ознакою вважає класифікацію за походженням суб'єктів загроз [8]. Результати теоретичного аналізу існуючих підходів до класифікації загроз фінансово-економічній безпеці наведено у табл. 1.

Отримані результати обґрунтовують необхідність удосконалення існуючої класифікації загроз фінансово-економічній діяльності підприємства на основі виділення таких груп класифікаційних ознак, як: характер загроз фінансово-економічній безпеці; класифікація за часом; за ступенем імовірності, керованості і значимості; за джерелом і рівнем загроз; за напрямом дії, що дозволяє прийняти обґрунтоване управлінське рішення щодо забезпечення необхідного рівня фінансово-економічної безпеки на підприємстві.

Таким чином, класифікацію загроз фінансово-економічній безпеці на загальнонаціональному, регіональному і галузевому рівнях доцільно проводити за такими напрямками, як: загрози ефективності господарської діяльності – характеризує загрози забезпеченню необхідного рівня ефективності функціонування господарюючих суб'єктів з огляду на відповідні умови управління фінансовими ресурсами за рівнем ієрархії (загальнонаціональному, регіональному, галузевому і локальному); загрози інвестиційній діяльності – характеризує загрози забезпеченню необхідного рівня ефективності функціонування господарюючих суб'єктів з огляду на відповідні умови формування привабливого інвестиційного клімату для залучення необхідного зовнішнього капіталу за рівнем ієрархії (загальнонаціональному, регіональному, галузевому і локальному); зовнішньоекономічні загрози – характеризує загрози забезпеченню ефективності фінансової системи господарюючих суб'єктів з огляду на відповідні умови розвитку міжнародних фінансових відношень за рівнем ієрархії (загальнонаціональному, регіональному, галузевому і локальному); інфраструктурні загрози – характеризує

загрози забезпеченню необхідного стану умов, що є необхідними для забезпечення фінансово-економічної безпеки за рівнем ієрархії (загальнонаціональному, регіональному, галузевому і локальному) (рис. 1).

Таким чином, з урахуванням удосконаленої процедури класифікації загроз фінансово-економічній безпеці підприємствам транспорту та зв'язку та з метою забезпечення її узгодженості з відповідним рівнем господарювання доцільним є формування багаторівневої ієрархічної структурної схеми сукупності загроз за відповідними сутнісними елементами фінансово-економічної безпеки, на основі якої можливим є визначення переліку чинників загроз із метою ефективного формування системи управління забезпеченням необхідного стану безпеки на відповідному рівні управління.

Висновки. Таким чином, запропонована структурно-логічна схема загроз фінансово-економічній безпеці транспортних підприємств за рівнями господарювання дозволяє визначити певні індикатори загроз, що дає можливість реалізувати обґрунтовані управлінські дії щодо забезпечення необхідного стану фінансово-економічної безпеки підприємств транспортної галузі. Так, удосконалення процедури класифікації шляхом доповнення класифікаційних ознак загроз фінансово-економічній безпеці за масштабом здійснення та виділення загроз на загальнонаціональному, регіональному, галузевому і локально-індивідуальному рівнях дозволяє організувати ефективну систему забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства відповідно до її сутнісних структурних елементів, ураховуючи загрози ефективності господарської діяльності; загрози інвестиційній діяльності; зовнішньоекономічні загрози та інфраструктурні загрози. Це дозволяє визначити індикатори загроз фінансово-економічній безпеці підприємств транспорту і зв'язку і надає можливість розроблення відповідної системи заходів щодо протидії несприятливим умовам зовнішнього і внутрішнього середовища відповідно до рівня господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Костюченко О.Є. Протидія загрозам фінансовій безпеці як об'єкт адміністративно-правових відносин / О.Є. Костюченко // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 326–330.
2. Бабаєв В.М. Основні принципи вдосконалення поведінкового ризик-менеджменту / В.М. Бабаєв, М.М. Новікова, А.В. Діоба // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 6(156). – С. 322–328.
3. Линник О.І. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз / О.І. Линник, Н.В. Артеменко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – 2013. – № 67(1040). – С. 159–169.
4. Медведєва І.Б. Діагностування безпеки промислового підприємства у тривірневій системі фінансових відносин: [монографія] / І.Б. Медведєва, М.Ю. Погосова. – Х.: ХНЕУ, 2011. – 264 с.
5. Єлізаров С.І. Разработка и исследование методов и алгоритмов кластеризации для систем анализа данных: автореф. дис. ... канд. техн. наук: спец. 05.13.18 / С.І. Єлізаров; Санкт-Петербургский государственный электротехнический университет «ЛЭТИ». – СПб., 2008. – 18 с.
6. Мірошніченко О.Ю. Інститут банкрутства як інструмент регулювання діяльності неплатоспроможних підприємств / О.Ю. Мірошніченко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип. 27. – Т. 1. – С. 321–331.
7. Штовба С.Д. Идентификация нелинейных зависимостей с помощью нечеткого логического вывода в системе MATLAB / С.Д. Штовба // Exponenta Pro: Математика в приложениях. – 2003. – № 2. – С. 9–15.
8. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: [навч. посіб.] / М.І. Зубок, В.С. Рубцов, С.М. Яременко та ін. – К., 2012. – 226 с.